

לה:

עין משפט‏‏**נר מצוה**

במא א מיי פֿ״ג מהלכות אכל הלכה ח טור שו"ע יו"ד סימן שעד סעיף ב:

תורה אור השלם

- ובי יוד איש על רעהו להִרְגוּ בעֲרֻמָּה מעם מוֹבְדֵי תִקְחוּנוּ לְמוֹת: שמות כא יד
- לא תבערו אש בבל משבתִיכם בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת: שמות לה ג
- ובי יִקְרָה באיש חָטֵא מִשְׁפָּט מִן־הַדֹּמָה וְהַקְלִיף אוֹתוֹ עַל עֵץ: דברים כא כב
- וְשִׁמְרֶתֶם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֵם מִחֻלְלֵיהֶּ מוֹת יוּמָת בּוֹ כָּל הַעֲשֵׂה בָּהּ מְלָאכָה וּבִכְרֶתָהּ תִּקְפֹּשׁ הַהוּא מִקֶּבֶר עֲפִיזָ:
- וְהָיוּ אֲלֵהָ לָכֵם לְחֻקֹּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֵי־בְתִיבְכֶם:

במדבר לה כט

מוסף רש"י

אמרת לא יטמא. אי משום טיר אי משום כ"ג אי משום פסח, ורש"י הכא דליתמהו לכולהו (ובחיים ק.) אר: כסם שאין טיר מנטל מיוחדו לטמא לקבוצו, כך הוא זה לא ינטל מפסחו (מגילה ג.) ללאו יצאת. שהיה בכלל לא תעשה כל מלאכה, חור והולכה מכללו ופרט זה לאו לעצמה, לומר לך שאינה צמיחה צ"ד כשאר מלאכות אלא בלאו זה לבדו (פסחים ה.) וכע"ז יבמות ו: ודקמן טב.) שאין זה כרת וסקילה כשאר מלאכות אלא מה שאמור זה (שבת ו.). לחלק יצאת. שלא תאמר אינו חייב סקילה עד שחלל שבת בכל מלאכה, לכן יצאת בעברה מן הכלל לחלק. מה העברה מיוחדת שהיא אב מלאכה וחייב כרת וסקילה בפני עצמה, אף כל שהיא אב מלאכה (יבמות ו.) אר: שלא תאמר העשה ארבעה או חמשה צוות מלאכות בשוגג אינו חייב אלא אחת, דהא חד לאו איכא בכולהו וחד כרת, לפיכך פרט זה בפני עצמה להקיש אליה, מה היא מיוחדת וחיבינ עליה לעצמה כר' (פסחים ה.) אף כל שהוא אב מלאכה אס עשאו בזהעל אחד חייב על כל אחת ואחת, דכל דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יאל אלא ללמד על הכלל כולו יאל (דקמן טב.) מושבות מזה ת"ל. מושבותיכם בכל מקום שאמם יושבים אפילו בכולהו לארץ (יבמות ו:.) ואינה חובת הגוף היא. ואינה תלויה בקרקע ככלאס ועלהו ותרומות ומעשרות (טו.)

שבת שנדחת מפני העבודה. הקשה הר"ר יעקב דאורליינ"ש ונימא דיו מה עבודה לא מדחיא אלא בשב ואל תעשה

אף שבת לא תדחה אלא בשב ואל תעשה ולמאן דלית ליה דיו צ"ק דף כה. וספן היכל דמפריך קל וחומר ניחא וי"ל מ"מ איכא ק"ו דהשתא ומה עבודה שהיא קלה דוחה שבת קבורת מת מנזה לא כ"ש דלכל הפחות לא גרע מעבודה והא דאמר בסוף פרק כ"ד הרגל (סס) ומה במקום שהקל על השן ועל הרגל צרה"ר שהוא פטור החמיר עליהם צרשות הניזק לשלם נזק שלם מקום שהחמיר על הקרן צרה"ר שהוא חייב אינו דין שנחמיר עליו צרשות הניזק לשלם נזק שלם ואמרינן דיו מה צרה"ר חצי נזק אף צרשות הניזק חצי נזק ואמאי לא אמרינן ומה שן ורגל הקל משלם בתנר הניזק נזק שלם קרן חמור לא כ"ש וי"ל דשאי הכא כיון דגוף העבודה נדחית מפני מת מנזה אין לנו לומר שתהא חמורה הימנו בשום מקום: **רציחה** תוביח. וא"ת וליעבד ק"ו ממיילה ולא מני פריך מרציחה וי"ל מ"מ הוה מני למימר רציחה תוכיח כי היכי דרציחה לא דחיא שבת אף על פי שדוחה את מת מנזה לא תדחה שבת אף על פי שראינו את המילה דדחי שבת: **שנאמר מעם מובח**. ואפי' אין שם כהן ראוי לעבד את העבודה נידחית וא"ת דמה שרציחה דוחה את העבודה לאו משום דרציחה דוחה את העבודה אלא משום דגבדא לא חוי כדאמרינן (גרכות דף לב:) כהן שהרג את הנפש לא יאל כפיו שנאמר (ישעיה ה) ידיכם דמים מלאו וכ"ש עבודה וי"ל דעל כרחיק חוי דהא לא מיחל לעבודה ונשיאות כפים חומרא בעלמא הוא ועוד י"ל דשאני נשיאות כפים לפי שהרג צידיו ואין קטיגור נעשה סניגור כדכתיב בזההוא קרא וצפרישכם כפיכם אעלים עיני וגו':

מושבות מה ת"ץ. והא דדרשי' בספ"ק דשבת (ד' ג.) בכל מושבותיכם אי אתה מצעיר אבל אתה מצעיר צית המוקד היינו משום דכתיב מושבותיכם ולא כתב מושבות וכי תימא כוליה להכי הוא דאסתא א"כ לכמוז בכל גבולכם אלא מדכתיב לשון מושבות דרשינן צ"ד וא"ת כוליה לצ"ד ולההיא דשבת הוא דאסתא ומנא ליה לרבי יוסי ללאו ולרבי נתן לחלק וי"ל מדכתיב לא

תצערו ולא כתיב לא תעשו מלאכה בכל מושבותיכם דהוה דרשינן צ"ד וההיא דשבת אבל אתה עושה מלאכה במדורת צית המוקד ט':

אמר אביי השתא דאמרת. וא"ת ולאציי גילף מת מנזה מק"ו דריש לקיש כיון דליכא למימר רציחה תוכיח וי"ל היינו דקאמר

אצי היכי פשיטא לר' יוחנן למימר רציחה תוכיח שדוחה את העבודה הא איכא למימר שאין דוחה מקל וחומר ואם כן הדרא קושין לדוכמן

קשיא דר"ל: **אין** רציחה דוחה אותה. וא"ת ונימא דיו ומה רציחה אינה דוחה שבת בקום ועשה אף עבודה לא תדחה בקום ועשה

אבל שב ואל תעשה דחיא שפיר ולמאן דלית ליה דיו היכל דמיפריך קל וחומר ניחא:

לא תהא רציחה. רבא נמי פשיטא ליה דלא מני למימר הכי דא"כ לא מיתוקם מעם מוצחי אלא קאמר לאציי אי בתר ק"ו אולת לאקשויי לרבי יוחנן ומפקו ליה לקרא מקרבן ציבור א"כ גם בקרבן יחיד לא מיתוקם אלא ודאי לא אמרינן קל וחומר:

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

ושמע שמם לו מס. קרוצו: **יכול יטמא אמרם לא יטמא**. דהא מיר הוא וכתיב (ויקרא כה) על (א) נפשות וגו' (ו)ואורך דברים הוא לשון המשנה זו יכול אף מת מנזה כן ת"ל ולאחמוו דלא אינטריך אלא להאי וללמד אע"פ שיש עליו קדושה הרבה ועסקי מנזה לאחמוו הוא דהוהיר הכמוז שלא ליטמא אבל

מיטמא למת מנזה: **רציחה תוכיח שדוחה אס העבודה**. דכתיב מעם מוצחי תקחנו למות שאס היה כהן רוצח ורוצה לעבד מציאין אותו לידון צצ"ד ובלבד שלא יורידוהו מעל המוצח ממש אס כבר התחיל דכתיב מעם מוצחי ולא מעל: **כבר פסקה**. דלא דחיא שבת: **מה ס"ל**. קא ס"ד דאהצברה קאמר מה ת"ל הא כתיב (שמות כ) לא תעשה כל מלאכה: ופרכינן **מה ס"ל אי לר' יוסי ללאו כו'**. ללאו יצאת מכלל שאר המלאכות לומר לך שאין זה כרת וסקילה אלא לאו בעלמא: **לחלק יצאת**. מן הכלל ללמד על הכלל כולו יאל שלא תאמר עשאן לכל המלאכות בזהעלם אחת אינו חייב אלא אחת לכן יצאת זו להקיש אליה את כל הכלל ולומר לך מה זו מיוחדת שהיא אב מלאכה וחיבינ עליה בפני עצמה שהרי הוהיר עליה לאו בפני עצמה אף כל שהיא אב מלאכה חייבין עליה בפני עצמה: **מושבות קא קשיא ליה**. לתנא ועלה קאמר מה ת"ל. כל היכא דכתיב מושבותיכם צא ללמד בכל מקום שאמם יושבין ולהציא חוזה לארץ: **חוצה הגוף היא**. חוצה המוטלת על האדם ואינה מוטלת על הקרקע כגון מלות שציעית ואל על פירות קרקע כגון ערלה וכלאים ותרומות ומעשרות ותנן צפ"ק דקידושין (דף ק:) כל מנזה התלויה צארץ כלומר על הקרקע ופירומוי אינה נוהגת אלא צארץ וכל שאינה תלויה בקרקע צין צארץ צין צחול" ויליף מעי": **שומע אני**. והומת צין צחול צין צצבת דתימי לך מק"ו מעבודה כדאמרינן לעיל: **או אינו אלא אפילו מיסת צ"ד**. במשמע חילול והא מה אני מקיים והומת צחול ולא צצבת דק"ו פריכא הוא דאיכא למימר קבורת מת מנזה מוכיח שדוחה עבודה ואינה דוחה שבת: **או אינו אלא אפי' צצבת**. קאמר והומת דק"ו לאו פריכא הוא דהאי דקא אמרת מקבוצת מת מנזה היא גופה תיקשי לן ונימא דתידחי שבת מק"ו מעבודה ת"ל מושבותיכם והכי מפרש לה צפ"ק דיצמות [ג.]**: והיו אלה לכם**. צפרשת רוצחים כתיב גבי

מימות צ"ד: **ואמר רחמנא לא תצערו**. אפי' לשריפת מימת צ"ד: **הססא דאמרם**. מלא תצערו ואין רציחה דוחה שבת על כרחיק מהשתא אין רציחה דוחה עבודה מק"ו: **אמר רבא**. אי הא ק"ו אחית למידרש מו לא מיתוקם מעם מוצחי דאי בקרבן יחיד הא איכא למידרש נמי ק"ו שנדחה מפני קרבן יחיד דקסבר נדרים ונדבות קריצים ציו"ט:

אין קשיא דר"ל: **אין** רציחה דוחה אותה. וא"ת ונימא דיו ומה רציחה אינה דוחה שבת בקום ועשה אף עבודה לא תדחה בקום ועשה

אבל שב ואל תעשה דחיא שפיר ולמאן דלית ליה דיו היכל דמיפריך קל וחומר ניחא: **לא תהא רציחה**. רבא נמי פשיטא ליה דלא מני למימר הכי דא"כ לא מיתוקם מעם מוצחי אלא קאמר לאציי אי בתר ק"ו אולת לאקשויי לרבי יוחנן ומפקו ליה לקרא מקרבן ציבור א"כ גם בקרבן יחיד לא מיתוקם אלא ודאי לא אמרינן קל וחומר:

ומה

מסורת הש"ס

(א) ויבמות ו: [ג.] צ שבת ע. יבמות ו: לג: לקמן סב. [כרימות כ:], א. רש"ל מ"ו, (ד) ס"א ואידך, ט) ונשיע' מוס' שבת ע. ד"ה העברה,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה יכול וכו' וכתיב על כל נפשות:

רבינו חננאל

ולאמו ולאחיו אינו מיטמא לאחורו לא כל שכן שאינו מטמא לה. למה בא לומר לך הרי שהיה הולך [לשחוט] את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת יכול יטמא אמרת לא יטמא כשם שאינו מיטמא הנזיר בימי נורו [במין] שהוא מוחרג בהן להיטמות כך לא יטמא זה ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו. שאם יטמא נמצא נגרע מלעשות פסח או מתעכב למול בנו ביום השמיני לפיכך יתעסק במצה ואל יטמא למתו כמו הנזיר ששומר טהרתו ואינו מיטמא לאחורו. יכול כשם שאינו מטמא אמרת כך אינו מטמא אפי' למת מצוה ת"ל ולאחורו לאחורו הוא דאינו מיטמא [נאכל מטמא] הוא למת מצוה שבת שנדחת מפני עבודה אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה. ודחינן רציחה תוכיח שדוחה עבודה שנאמר מעם מוצחי תקחנו למות ואין רציחה דוחה שבת כדכרא דאמר כבר פסקה תנא דבי ר' ישמעאל דתניא לא תבערו אש בבל מושבותיכם מה תלמוד לומר מיכדי שבת חובת הגוף היא וחובת הגוף נוהגת בארץ ובחוצה לארץ. מושבות דכתב רחמנא הכא למה לי. אלא כתיב הכא בכל מושבותיכם ולהלן הוא משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם. מה מושבות האמור להלן מיתת ב"ד אף מושבות האמור בשבת מיתת ב"ד כגון שריפה. ואמר רחמנא לא תבערו אש מיכן שאין מיתת ב"ד דוחה את השבת. אמר אביי השתא דאמרת אין רציחה דוחה שבת לא תהא רציחה נמי דוחה עבודה מק"ו וכו' עד והכתיב מעם מוצחי ההוא בקרבן יחיד דלא דחי שבת. אמר רבא לא תהא רציחה דוחה